

مدل ساختاری روابط فرازناشویی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با میانجی‌گری عملکرد خانواده

The Structural Model of Extramarital Relationships Based on Cognitive Schemas And Alexithymia With The Mediation of Family Functioning

Dr. Mohammad Mohammadipour

Associate Professor, Department of Psychology,
Quchan Branch, Islamic Azad University, Quchan,
Iran.

Fatemeh Zhinous Malekzadeh*

Ph.D. Student in Counseling, Counseling Department,
Bojnurd Branch, Islamic Azad University, Bojnurd,
Iran.

zhinousmalekzadeh@gmail.com

Dr. Sajad Mohammadipour

General Practitioner, Neishabur University of Medical
Sciences, Kharv Health Center, Iran.

دکتر محمد محمدی پور

دانشیار، گروه روان‌شناسی، واحد قوچان، دانشگاه آزاد اسلامی، قوچان،
ایران.

فاطمه ملقبه به زینوس ملک زاده (نویسنده مسئول)

دانشجوی دکتری مشاوره، گروه مشاوره، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد
اسلامی، بجنورد، ایران.

دکتر سجاد محمدی پور

پزشک عمومی، دانشگاه علوم پزشکی نیشابور، مرکز بهداشت خرو، ایران.

Abstract

The present study was conducted to provide a structural model of extramarital relationships based on cognitive schemas and alexithymia with the mediation of family function in Gonbad-e Kavus city. The research method was a descriptive correlation of the path analysis type. The statistical population consisted of married men and women who were referred to counseling centers in Gonbadkavus City in 2022, from which 200 people were selected through available sampling. The research tools include the Attitudes Toward Infidelity Scale (ATIS) (Whatley, 2008), the Young Schematic Questionnaire (YSQ) (Yang, 2005), the Toronto Ataxia Scale (TAS-20) (Bagby et al., 1994) and the McMaster Family Assessment Device (FAD-60) (Epstein et al., 1950). The results of the path analysis indicated the optimal fit of the model. The results of the path analysis indicated the optimal fit of the model. The findings showed that the direct effect of none of the cognitive schemas on extramarital relationships was insignificant. However, the other orientation schema indirectly and significantly affects extramarital relations by mediating family function ($P<0.01$). Emotional dyslexia significantly affects extramarital relationships, both directly and indirectly ($P<0.01$). The dimensions of identifying, expressing, and introspection have a negative and significant indirect effect on extramarital relationships through the mediation of family functioning ($P<0.01$). Therefore, it can be concluded that cognitive schemas indirectly affect extramarital relationships by mediating family functioning, but emotional dyslexia is directly and indirectly effective.

Keywords: Alexithymia, extramarital relationships, cognitive schemas, family functioning.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل ساختاری روابط فرازناشویی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با میانجیگری عملکرد خانواده در شهرستان گنبدکاووس انجام شد. روش این پژوهش توصیفی - همبستگی از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری، متשکل از زنان و مردان متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهرستان گنبدکاووس در سال ۱۴۰۱ بود که از بین آنها ۲۰۰ نفر از طریق نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس روابط فرازناشویی (ATIS، واتلی، ۲۰۰۸)، پرسش‌نامه طرحواره یانگ (YSQ، یانگ، ۲۰۰۵)، مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو (TAS-20، بگبی و همکاران، ۱۹۹۴) و پرسش‌نامه سنجش عملکرد خانواده مک مستر (FAD-60، اپستین و همکاران، ۱۹۵۰) بود. جهت تحلیل داده‌ها، از روش تحلیل مسیر استفاده شد. نتایج تحلیل مسیر حاکی از برآش مطلوب مدل بود. یافته‌ها نشان داد، اثر مستقیم هیچ‌یک از طرحواره‌های شناختی بر روابط فرازناشویی معنادار نبود؛ اما طرحواره دیگر جهتمندی با میانجیگری عملکرد خانواده بر روابط فرازناشویی اثر غیرمستقیم و معنی‌داری داشت ($P<0.01$). ناگویی هیجانی، هم به طور مستقیم و هم غیرمستقیم اثر معنی‌دار بر روابط فرازناشویی داشت ($P<0.01$). ابعاد شناسایی احساسات، بیان احساسات و درون‌نگری با میانجیگری عملکرد خانواده، اثر غیرمستقیم منفی و معنی‌دار بر روابط فرازناشویی داشت ($P<0.01$)؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت، طرحواره‌های شناختی به طور غیرمستقیم و ناگویی هیجانی، هم به طور مستقیم و هم غیرمستقیم با میانجیگری عملکرد خانواده بر روابط فرازناشویی مؤثر است. **واژه‌های کلیدی:** ناگویی هیجانی، روابط فرازناشویی، طرحواره‌های شناختی، عملکرد خانواده.

مقدمه

پیوند زناشویی، مقوله انسانی بسیار رایجی است که گهگاه با مسئله‌ای به نام روابط فرازناشویی دست به گربیان است؛ روابط فرازناشویی از جمله عواملی است که سلامت خانواده را با چالش مواجه کرده و مهم‌ترین عامل تهدیدکننده عملکرد، ثبات و تداوم روابط زناشویی است (شهابی و فکری، ۱۳۹۹). روابط فرازناشویی زناشویی به عنوان تخطی از توافق جنسی بین یک زوج تعریف می‌شود و می‌تواند پیامدهای عاطفی شدیدی در زوجین ایجاد کند (سلترمن^۱ و همکاران، ۲۰۱۹). مطالعات نشان داده‌اند که واکنش فرد نسبت به خیانت همسر، شبیه علائم استرس پس از سانحه همچون علائم شوک، سدرگمی، خشم و افسردگی است (وروبلوسکا - اسکریک^۲، ۲۰۲۱).

از سویی پژوهش‌ها حاکی از تأثیر عوامل فردی و اجتماعی گوناگونی بر گرایش زوجین به روابط فرازناشویی هستند که از این میان می‌توان به طرحواره‌های ناسازگار اولیه^۳ اشاره نمود (شاهمرادی و همکاران، ۱۳۹۷؛ آرین فر و اعتمادی، ۱۳۹۸) و همکاران (۲۰۰۶) مدل طرحواره نظریه بک را برای شناسایی طرحواره‌های ناسازگار اولیه که به عنوان الگوها یا درون‌مایه‌های عمیق و فراگیر متشكل از شناختواره‌ها، خاطرات، عواطف و احساس‌های در رابطه با خود و روابط با دیگران تعریف می‌شود، توضیح می‌دهد (بروستر و پیلکینگتون^۴، ۲۰۲۳). طرحواره‌های ناسازگار در پنج حوزه قرار می‌گیرند: حوزه بردگی و طرد، حوزه خودگردانی و عملکرد مختل، حوزه محدودیت‌های مختل، حوزه دیگر جهت‌مندی و حوزه گوش به زنگی بیش از حد و بازداری (بار^۵ و همکاران، ۲۰۲۳). این طرحواره‌های مربوط به روابط بین‌فردی در بزرگسالی در همسرگرینی و در تربیت فرزند نمود می‌یابند و بر آن تأثیر مخرب می‌گذارد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۹).

بر اساس بررسی مطالعات پیشین، پژوهش‌هایی که به بررسی رابطه نقش طرحواره‌ها بر روابط فرازناشویی پرداخته بودند، گزارش کردن، خیانت توسط متغیرهای محرومیت هیجانی، اطاعت، آسیب‌پذیری در برابر ضرر و بیماری، بی‌اعتمادی و خویشتنداری (زیرمقیاس‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه) پیش‌بینی می‌شود (دست‌افشان و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین طرحواره‌های ناسازگار اولیه هم به طور مستقیم و هم غیرمستقیم از طریق ابعاد ذهن‌آگاهی پیش‌بینی کننده نگرش به روابط فرازناشویی هستند (مهندزاده و دره کردی، ۱۳۹۹).

بر اساس پژوهش‌های انجام‌شده، یکی دیگر از متغیرهای زمینه‌ساز روابط فرازناشویی، ناگویی هیجانی^۶ است (ذاکری و رضایی^۷، ۲۰۲۲ وانهول^۸ و همکاران، ۲۰۰۷) که به معنی ناتوانی در پردازش شناختی^۹ اطلاعات هیجانی و تنظیم هیجان‌ها تعریف می‌شود (پریس^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۳). بررسی نقش ناگویی هیجانی در مشکلات زناشویی (زارع با غبیدی و اعتمادی‌فرد، ۱۳۹۹) نه تنها یک یافته مهم از لحاظ علمی است؛ بلکه پایه‌ای کاربردی در جهت شناسایی صفات شخصیتی مرتبط با مشکلات هیجانی زوجین به عنوان عاملی در پدیدآمدن روابط فرازناشویی می‌تواند مفید باشد (آگسن و آنکج، ۱۴۰۰).

خانواده در محدودترین معنای آن، گروه دو یا چندنفره‌ای اطلاق می‌شود که باهم زندگی می‌کنند، دارای درآمد مشترک برای ضروریات زندگی هستند و از طریق خون، فرزندخواندگی یا ازدواج، باهم نسبت دارند (ملک زاده و همکاران، ۱۳۹۸). به اعتقاد بلسی^{۱۱} (۲۰۰۵) شیوه عملکرد خانواده^{۱۲} با تکیه بر درگیری (آمیزش) عاطفی راهی ادغام افراد در زندگی اجتماعی است و چهارچوبی برای حمایت عاطفی، معنوی و مادی اعضای خود فراهم می‌کند. درنتیجه، عملکرد خانواده می‌تواند به عنوان یک مفهوم چندبعدی دیده شود که بیانگر تعامل اعضای خانواده با یکدیگر و همکاری در دستیابی به یک هدف و نتیجه مشترک است (تی مورای^{۱۳}، ۲۰۱۹).

1 Selterman

2 Wróblewska - Skrzek

3 Early Schema

4 Young

5 Brusters & Pilkington

6 Bär

7 Alexithymia

8 Zakeri & Rezaei

9 Vanheule

10 Cognitive Processing

11 Preece

12 Belsey

13 Family Function

14 Tye-Murray

در خانواده‌های با عملکرد پایین مشکلات عدیدهای وجود دارد که می‌تواند آسیب‌های روانی را برای اعضای آن به وجود آورد. به همین دلیل بسیاری از پژوهشگران به دنبال عوامل تعیین‌کننده و پیش‌بینی کننده عملکرد خانواده در راستای بهبود سلامت فردی و جامعه هستند (مارکسون^۱ و همکاران، ۲۰۱۶؛ آجیلی‌لاهیجی و بشارت^۲، ۲۰۱۹). این آسیب‌ها به عنوان تهدیدی علیه انسجام خانواده شناخته شده‌اند. بدیهی است زمانی که پایداری، انسجام و دوام روابط خانوادگی دچار مشکل شود، میزان صمیمیت، احساس امنیت، تعاملات عاطفی و نظایر آن نیز دچار مشکلات خواهد شد؛ در چنین شرایطی رشد و تعالی خانواده و کارکردهای خانواده تابعی از معضلات می‌شود و زندگی خانوادگی رو به اضمحلال می‌رود؛ بنابراین نقش این متغیر در عوامل مؤثر بر روابط فرازنashوی مسئله‌ای دور از انتظار نیست (قاسمی و همکاران، ۱۴۰۱؛ سلطانی و همکاران، ۱۴۰۰). البته رسیدن به تبیینی جامعه‌تر از نگرش به روابط فرازنashوی متضمن درهم بینی ارتباط درونی متغیرهای شناخته‌شده در این زمینه است؛ به‌گونه‌ای که بتوان ضمن شناسایی روابط علی بین این متغیرها، به شناخت بهتری از شکل‌گیری روند رسیدن زوجین به روابط فرازنashوی دست‌یافت. مداخلات مبتنی بر بهبود روابط زناشویی در سال‌های اخیر متتمرکز بر طرحواره درمانی و درمان‌های هیجان‌مدار بوده است. تغییر طرحواره‌ها و ناگویی هیجانی نسبت به بهبود عملکرد خانواده فرایندی دشوارتر و طولانی‌تر است. از این‌رو تأیید نقش میانجی‌گرانه عملکرد خانواده می‌تواند به هدف‌مندی بهتر مداخلات روان‌شناختی در این زمینه کمک کند.

با توجه به افزایش نرخ بی‌وفایی و گرایش به روابط فرازنashوی در بین همسران (آکسته و آگنج، ۱۴۰۰)، تداوم و افزایش این آمار، منجر به ابتدا خانواده و انحطاط کل جامعه می‌شود. نظر به افزایش این پدیده در جامعه و عدم اقدام مناسب از سوی دستگاه‌های مرتبه و مستول، به نظر می‌رسد انجام پژوهش‌هایی در این زمینه بسیار ضروری است. تا شاید با یافتن عوامل زمینه‌ساز و تأثیرگذار در زمینه این پدیده و درنهایت درمان‌های روان‌شناختی مناسب بتوانیم به افراد و خانواده‌های درگیر در این مسائل برای بازسازی خانواده و جامعه کمک‌های لازم را فراهم آوریم. علاوه بر این، مطالعاتی از این نوع، می‌تواند در ارائه آموزش به زوج‌ها، کمک در تصحیح امر ازدواج، راهنمایی و مشاوره افرادی که مستعد روابط خارج از چارچوب خانواده هستند، مؤثر باشد. بر این اساس با توجه به حساسیت و پیچیدگی مسئله روابط فرازنashوی، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی‌گرانه عملکرد خانواده در پیش‌بینی روابط فرازنashوی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی در قالب یک مدل ساختاری بود.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی و از نوع تحلیل مسیر بود. جامعه آماری، متشکل از زنان و مردان متأهل مراجعه‌کننده به مرکز مشاوره شهرستان گبدکاووس در سال ۱۴۰۱ بود. روش نمونه‌گیری پژوهش به صورت در دسترس بود. برای تعیین حجم نمونه در روش مدل‌یابی معادلات ساختاری، کلاین^۳ (۲۰۱۱)، حجم نمونه حداقل ۲۰۰ نفری را توصیه می‌کند (کلانتر، ۱۳۹۷) و با توجه به نظر پژوهشگران دیگر، حجم نمونه برای تحلیل مدل ساختاری در مدل‌هایی با ۱۰ تا ۱۵ نشانگر ۲۰۰ تا ۴۰۰ مورد باید در نظر گرفته شود (میرز و همکاران، ۱۳۹۵). بر همین اساس در این پژوهش، حجم نمونه ۲۰۰ نفری در نظر گرفته شد که با احتمال ریزش، تعداد ۲۴۰ نفر به عنوان نمونه تعیین شد که پس از اجرای پرسش‌نامه‌ها، به علت ناقص تکمیل شدن تعدادی از پرسش‌نامه‌ها، درنهایت پاسخ‌های ۲۰۰ نفر که قابلیت تحلیل داشتند، مورد بررسی قرار گرفت. ملاک‌های ورود به پژوهش رضایت آگاهانه جهت شرکت در پژوهش، داشتن سواد حداقل دبیلم، داشتن تجربه خیانت زناشویی، گذشتن حداقل دو سال از شروع زندگی مشترک و رده سنی ۲۰-۴۵ سال و ملاک‌های خروج از پژوهش نیز عدم تمایل به ادامه شرکت در پژوهش و پرسش‌نامه‌های ناقص بود. به منظور اجرای پژوهش، پس از مراجعه به مرکز مشاوره شهرستان گبدکاووس و هماهنگی با مدیریت مرکزی که حاضر به همکاری با پژوهشگر شدند، پرسش‌نامه‌ها در بین زنان و مردان متأهل مراجعه‌کننده به این مرکز که دارای ملاک‌های ورود به پژوهش شدند، توزیع شد. در ابتدای پرسش‌نامه اهداف پژوهش ذکر شده بود و به پاسخ‌دهندگان اطمینان داده شده بود که هویتشان مجھول خواهد ماند و داده‌ها صرفاً در اختیار پژوهشگر قرار خواهد گرفت؛ لذا

¹ Markson

² AjeliLahiji & Besharat

³ Keline

مدل ساختاری روابط فرازناشویی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با میانجی‌گری عملکرد خانواده
The Structural Model of Extramarital Relationships Based on Cognitive Schemas And Alexithymia With The Mediation ...

از پاسخ‌دهندگان تقاضاً گردید در صورت رضایت به شرکت در پژوهش، صادقانه و با دقت به سؤالات پاسخ دهنده. داده‌ها با روش تحلیل مسیر و با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۴ و ماکروی هیز (۲۰۲۲) نسخه ۴ تحلیل شدند.

ابزار سنجش

مقیاس نگرش به خیانت (روابط فرازناشویی) (ATIS): این ابزار توسط واتلی^۱ (۲۰۰۸) در ۱۲ گویه طراحی شده است. گویه‌ها بر اساس مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافق (۷) تا کاملاً مخالف (۱) نمره‌گذاری می‌شود و نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌ها محاسبه می‌گردد. گویه‌های ۲، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۲ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. دامنه نمرات بین ۱۲ تا ۸۴ است و نمره بالاتر نشان-دهنده نگرش مثبت فرد به خیانت زناشویی است. طراح، روایی این مقیاس به روش واگرا ۸۶٪ و پایایی با روش آلفای کرونباخ را ۸۷٪^۲ گزارش کرده است (واتلی، ۲۰۰۸؛ به نقل از باقری و البهشتی، ۱۳۹۹). ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس توسط حبیبی و همکاران (۲۰۱۹) مورد بررسی قرار گرفت و ساختار عاملی مقیاس در یک عامل مرتبه اول با استفاده از تحلیلی عاملی تأییدی، تأیید شد. همچنین پایایی با روش آلفای کرونباخ را ۷۱٪ و با روش بازآزمایی را ۸۷٪ برآورد گردند (به نقل از باقری و البهشتی، ۱۳۹۹). جهت بررسی روایی این آزمون در ایران، از روایی ملکی از (نوع واگرا) استفاده شده است. به همین منظور، پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آپورت به کار گرفته شد. روایی واگرا با جهت‌گیری مذهبی درونی، ۰/۲۹ و با جهت‌گیری مذهبی بیرونی ۰/۱۶ به دست آمد (سیدعلی تبار و همکاران، ۱۳۹۴). در پژوهش حاضر نیز پایایی با روش آلفای کرونباخ ۸۴٪ و گزارش شده است.

پرسشنامه طرحواره یانگ شکل کوتاه (YSQ-SF):^۳ برای اندازه‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه از پرسشنامه ۷۵ سؤالی یانگ (۲۰۰۵) و با مقیاس پاسخگویی ۶ درجه‌ای لیکرت (کاملاً نادرست = ۱ تا کاملاً درست = ۶) و ۱۵ خرده مقیاس شامل محرومیت هیجانی، طرد/راهش‌گری، بی‌اعتمادی/بدرفتاری، انزوای اجتماعی، نقص/شرم، شکست، وابستگی/بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری به ضرر، گرفتاری/در دام افتادی، اطلاعات، از خود گذشتگی، بازداری هیجانی، معیارهای سرخختانه، استحقاق، خویشتن‌داری و خود اضباط ناکافی استفاده شد. در این پرسشنامه هر ۵ پرسش یک طرحواره را مورد سنجش قرار می‌دهد. چنانچه میانگین هر خرده مقیاس بالاتر از ۲/۵ باشد، آن طرحواره ناکارآمد است (قالسمی و شریفی، ۱۳۹۶). آلفای کرونباخ برای آزمون حاضر در پژوهش بچ^۴ (۲۰۱۸)، ۰/۹۶ و برای خرده مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۸۰ گزارش شد. مطالعه پیلکینگتون^۵ و همکاران (۲۰۲۲) همبستگی بالایی بین این پرسشنامه با پرسشنامه پریشانی روان‌شناختی کسلر (۰/۴۵) گزارش کرده‌اند که نشان‌دهنده مطلوب‌بودن روایی همگرا این پرسشنامه است. از سوی دیگر نتایج پژوهش استانیسزک و پوپبل^۶ (۲۰۱۸) در رابطه با بررسی قابلیت اعتماد پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده کرده که ضرایب مؤلفه‌ها در دامنه ۰/۹۱ تا ۰/۷۹ باشند. گزارش شده و همبستگی بین دو نسخه کوتاه و بلند ضریب ۰/۸۰ به دست آمده که نشان‌دهنده روایی همگرایی پرسشنامه است. در پژوهش پیاده امرغان و همکاران (۱۴۰۱)، آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ۰/۸۶ و در خرده مقیاس‌ها بین ۰/۷۸ تا ۰/۸۲ گزارش شد. در پژوهش غیاثی (۱۳۸۸) روایی همزمان پرسشنامه با مقیاس نگرش‌های ناکارآمد ۰/۶۵ گزارش شد (به نقل از امرغان و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین در این پژوهش، آلفای کرونباخ کل ۰/۸۱ و برای خرده مقیاس‌ها ۰/۶۰ تا ۰/۷۹ به دست آمد.

مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو (TAS-20):^۷ مقیاس ناگویی هیجانی توسط تورنتو و همکاران (۱۹۹۴) ساخته شد. این آزمون ۲۰ سؤالی است و سه زیرمقیاس دشواری در شناسایی احساسات، دشواری در توصیف احساسات و تفکر عینی را در اندازه‌های ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ (کاملاً مخالف) تا نمره ۵ (کاملاً موافق) می‌سنجند. یک نمره کل نیز از جمع نمره‌های سه زیرمقیاس برای ناگویی هیجانی کلی محاسبه می‌شود که شامل: دشواری در تشخیص احساسات، دشواری در توصیف احساسات و تفکر با جهت‌گیری خارجی است. پارکر و همکاران (۲۰۰۱) روایی محتوايی پرسشنامه ۰/۷۹ به دست آورده و آلفای کرونباخ آن را نیز ۰/۸۷ گزارش کرده‌اند (یوسفی و منیرپور، ۱۴۰۰). در نسخه فارسی این مقیاس ضرایب آلفای کرونباخ برای ناگویی هیجانی کل ۰/۸۵ و سه زیر مقیاس دشواری در شناسایی احساسات ۰/۸۲، دشواری در توصیف احساسات ۰/۷۵ و برای تفکر عینی ۰/۷۲ محاسبه شد که نشانه همسانی درونی خوب مقیاس بود

1 Attitudes Toward Infidelity Scale

2 Whately

3 Young Schema Questionnaire - Short Form

4 Bach

5 Pilkington

6 Stansiek & Popiel

7 Toronto Alexithymia Scale

(شاهمردی و همکاران، ۱۴۰۰). روای هم زمان مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو بر حسب همبستگی بین زیر مقیاس های این آزمون و مقیاس های هوش هیجانی، بهزیستی روان شناختی و درمان دگر روان شناختی بررسی و مورد تأیید قرار گرفت. نتایج ضرایب همبستگی پیرسون نشان داد که بین نمره آزمودنی ها در مقیاس ناگویی هیجانی کل با هوش هیجانی ($r = -0.80$, $p < 0.001$), بهزیستی روان شناختی ($r = -0.78$, $p < 0.001$) و درمان دگر روان شناختی ($r = -0.44$, $p < 0.001$) همبستگی معناداری وجود دارد (بشارت، ۱۳۸۸). همچنین در پژوهش حاضر، ضرایب آلفای کرونباخ کل 0.79 و سه زیر مقیاس دشواری در شناسایی احساسات 0.71 ، دشواری در توصیف احساسات 0.77 و پرای تفکر عینی، 0.69 به دست آمد.

پرسشنامه سنجش عملکرد خانواده (FAD-60): این پرسشنامه توسط اپستاین^۲ و همکاران (۱۹۵۰) برای سنجش عملکرد خانواده بر اساس مدل عملکرد خانواده مک مستر^۳، تدوین شده است. این پرسشنامه، شامل ۶۰ سؤال و ۷ خرده مقیاس حل مسئله، ارتباط یا تعامل، نقش‌ها، پاسخگویی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتاری، عملکرد کلی خانواده است. در این ابزار نمره زیاد نشان دهنده عملکرد نامطلوب خانواده و نمرات کمتر بیانگر عملکرد مطلوب است (یوسفی، ۱۳۹۲). اپستاین و همکاران (۱۹۸۳)^۴ ضرایب همسانی درونی خرده مقیاس‌ها ابزار سنجش کارکرد خانواده بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۳ و میزان ضرایب الگای کرونباخ را برای مقیاس عملکرد کلی ۰/۷۹، نقش‌ها ۰/۷۰، ارتباط ۰/۷۲، حل مسئله ۰/۷۴، همراهی عاطفی ۰/۶۹، مهار رفتار ۰/۷۰ و آمیزش عاطفی ۰/۷۴ گزارش کرده‌اند. میزان همسانی درونی با ارتباط آلگای کرونباخ خرده مقیاس‌های آن از ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ بود و مقدار روایی پیش‌بین با پرسشنامه الگوهای ارتباطی کریستینس و سالاوی (۱۹۸۲/۰/۷۶) و روایی هزممان آن ۰/۸۰ است. همچنین روایی داخلی این ابزار توسط ثنای (۱۳۸۹/۰/۸۱) گزارش شده است (به نقل از محمودی و همکاران، ۱۴۰۱). در پژوهش یوسفی (۱۳۹۱) ضریب روایی همگرایی و واگرایی خرده مقیاس‌های ابزار سنجش خانواده با پرسشنامه الگوهای ارتباطی و خرده مقیاس گسلش هیجانی (یکی از خرده مقیاس‌های پرسشنامه تمایزی‌افتگی خود) به ترتیب برای خرده مقیاس‌های حل مسئله ۰/۳۷ و ۰/۳۱ - ارتباط یا تعامل ۰/۴۱ و ۰/۳۵ ، نقش‌ها ۰/۳۱ و ۰/۳۴ و ۰/۴۶ و ۰/۳۷، پاسخگویی عاطفی ۰/۳۷ و ۰/۴۶ - کنترل رفتار ۰/۳۲ و ۰/۴۱ و ۰/۴۰ - عملکرد کلی خانواده ۰/۴۶ و ۰/۴۳ - گزارش شده است. در تحلیل موازی آمیزش عاطفی ۰/۴۲ و ۰/۳۸ - اراس، پرسشنامه عملکرد خانواده توانست فقط ۰/۱۱ (R=۰/۳۴) واریانس برای شوهران و ۰/۱۲ (R=۰/۳۶) را برای زنان پیش‌بینی کند. به بیان دیگر پرسشنامه عملکرد خانواده، قدرت پیش‌بینی بهتری دارد (صیادی، ۱۳۸۳). همچنین در این پژوهش، آلفای کرونباخ کل ۰/۸۴ و برای خرده مقیاس‌ها ۰/۶۳ تا ۰/۷۹ به دست آمد.

مافتہ

بر اساس اطلاعات مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد نمونه، ۷۲ درصد زن و ۲۸ درصد پاسخ‌دهندگان مرد بودند. همچنین ۱۸ درصد در بازه سنی ۲۰ تا ۲۵ سال، ۲۶ درصد در بازه سنی ۳۰-۲۶ سال، ۲۶ درصد در بازه سنی ۳۱-۳۵ سال، ۱۹/۵ درصد در بازه سنی ۳۶-۴۰ سال و ۱۲ درصد در بازه سنی ۴۱-۴۵ سال قرار داشتند. میانگین سن ۲۴/۶ و انحراف استاندارد سن ۱/۴ بود. از لحاظ تحصیلات، ۲۲ درصد دبیلم، ۶۴ درصد کارشناسی، ۹ درصد کارشناسی ارشد بودند.

جدول ۱. توصیف آماری و ماتریس ضوابط همیستگی، متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	ب. روش ایجاد ریاضی	ج. روش آماری	د. نتایج
۱. بریدگی و طرد	-												
۲. خودگردانی	-	.۰/۳۸***											
۳. دیگر جهتمندی	-	.۰/۰۵	.۰/۴۳***										
۴. گوش به زنگی	-	.۰/۰۳	-.۰/۱۸*										
۵. محدودیت‌های مختل	-	.۰/۱۰	.۰/۰۳	-.۰/۰۴	.۰/۱۵*								
۶. شناسایی احساسات	-	.۰/۰۸	.۰/۰۸	.۰/۰۵	-.۰/۰۶	-.۰/۰۲							

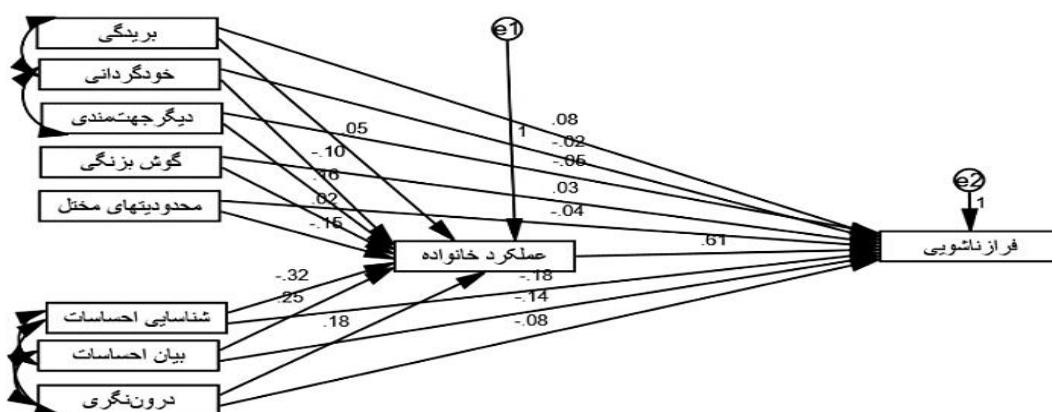
مدل ساختاری روابط فرازنشویی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با میانجی‌گری عملکرد خانواده
The Structural Model of Extramarital Relationships Based on Cognitive Schemas And Alexithymia With The Mediation ...

		-	.0/.61**	.0/.63**	-.0/.08	.0/.12	.0/.06	.0/.03	7. بیان احساسات
		-	-.0/.08	-.0/.24**	.0/.68**	-.0/.02	-.0/.006	.0/.09	8. درون‌نگری
		-	.0/.30**	-.0/.13	-.0/.07	.0/.68**	-.0/.03	.0/.08	9. عملکرد خانواده
		-	-.0/.60**	.0/.53**	.0/.50**	.0/.40**	.0/.06	-.0/.01	10. روابط فرازنشویی
۳۹/۷۷	۱۹۰/۰۴	۲۴/۷۰	۱۵/۴۲	۲۰/۳۱	۲۸/۸۶	۳۲/۰۳	۴۳/۶۰	۳۹/۱۷	۶۴/۴۵
۴/۸۷	۷/۲۹	۲/۰۸	۲/۴۳	۳/۱۱	۷/۴۰	۹/۵۱	۶/۱۶	۶/۷۷	۲۱/۰۶
۰/۷۱	۰/۱۳	-.0/.۳۲	-.0/.۲۹	.0/.۱۰	.0/.۲۹	-.0/.۰۴	-.0/.۴۳	-.0/.۱۰	کجی
۰/۳۱	۱/۴۶	۰/۷۳	۰/۴۹	.0/.۰۸	-.0/.۲۸	-.0/.۸۹	.0/.۴۹	-.0/.۰۵	کشیدگی

* معنی داری در سطح .۰/۰۵ .** معنی داری در سطح .۰/۰۱

در جدول ۱ اطلاعات توصیفی متغیرها شامل میانگین، انحراف معیار به همراه ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش ارائه شده است. همان گونه که نشان داده شده است همبستگی بین طرحواره ناسازگار حوزه محدودیت‌های مختلف با روابط فرازنشویی مثبت و معنی دار است ($P < 0.01$). همبستگی بین مؤلفه‌های ناگویی هیجانی با روابط فرازنشویی مثبت و معنی دار است ($P < 0.01$) و همبستگی بین عملکرد خانواده با روابط فرازنشویی منفی و معنی دار است ($P < 0.01$).

به منظور آزمون مدل پژوهش از تحلیل مسیر به روش بیشینه احتمال با بهره‌گیری از نرم‌افزار ماکروی هیز (۲۰۲۲) استفاده شد. پیش از استفاده از تحلیل مسیر، داده‌های پرت تک متغیری با استفاده از نمودار جعبه‌ای و داده‌های پرت چندمتغیری با استفاده از آماره ماهالانوبیس بررسی و از مجموعه داده‌ها کنار گذاشته شدند. حداکثر مقدار ماهالانوبیس ($42/0/10$) از مقدار بحرانی مجذور کای ($37/697$) بزرگ‌تر بود. بررسی نمرات نشان داد که نمره یک نفر باید کنار گذاشته شود. کجی و کشیدگی توزیع نمرات متغیرها با استفاده از نرم‌افزار SPSS محاسبه و نتایج نشان داد، کجی و کشیدگی نمرات در دامنه ۲ انحراف معیار بود. همچنین برای نرمال بودن توزیع نمرات از آزمون کولموگروف - اسپیرنوف استفاده شد. بر اساس نتایج توزیع نمرات به جز خودگردانی، در سایر متغیرها نرمال نبود. ساخت نمرات استیوونت شده محاسبه و نمره هشت نفر به عنوان غیرنرمال شناسایی شد. فرض استقلال خطاهای با آماره دوربین و اتسون برای محاسبه معادلات رگرسیونی مدل پژوهش بررسی شد که مقدار به دست آمده بیانگر برقراری این مفروضه است. مفروضه هم خطی بین متغیرها با استفاده از همبستگی پیرسون بین زوج متغیرها بررسی شد. با توجه به اینکه همبستگی دو متغیری $0/90$ و بالاتر نشان‌دهنده هم خطی است، این مشکل در داده‌های پژوهش حاضر مشاهده نشد. علاوه بر آن آماره تحمل و عامل تورم واریانس به منظور بررسی هم خطی چندگانه محاسبه شد. نتایج نشان داد هیچ‌کدام از مقادیر آماره تحمل کوچک‌تر از حد مجاز $1/0$ و هیچ‌کدام از مقادیر عامل تورم واریانس بزرگ‌تر از حد مجاز $1/0$ نمی‌باشند؛ بنابراین بر اساس دو شاخص ذکر شده وجود هم خطی چندگانه در داده‌ها مشاهده نشد. پس از بررسی مفروضه‌ها و حصول اطمینان از برقراری آن‌ها، به منظور ارزیابی مدل مورد بررسی از تحلیل مسیر استفاده شد. نتایج در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱. ضرایب استاندارد مدل نهایی نقش میانجی عملکرد خانواده در رابطه بین طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با روابط فرازنشویی

در شکل ۱ ضرایب استاندارد مدل بهمنظور بررسی نقش میانجی عملکرد خانواده در رابطه بین طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با روابط فرازناسویی نشان داده شده است. در این مدل، طرحواره‌های شناختی به طور مستقیم، قادر به پیش‌بینی معنی‌دار رابطه فرازناسویی نبود؛ اما طرحواره دیگر جهت‌مندی با میانجیگری عملکرد خانواده بر روابط فرازناسویی اثر غیرمستقیم و معنی‌داری داشت ($P < 0.01$). ناگویی هیجانی، هم به طور مستقیم و هم غیرمستقیم اثر معنی‌دار بر روابط فرازناسویی داشت ($P < 0.01$). نتایج مربوط به ضرایب مسیر مستقیم و غیرمستقیم طرحواره‌های شناختی، ناگویی هیجانی و عملکرد خانواده بر روابط فرازناسویی در جدول ۲ و ۳ ارائه شده است.

جدول ۲. ضرایب مسیر اثرات مستقیم طرحواره‌های شناختی، ناگویی هیجانی و عملکرد خانواده بر روابط فرازناسویی

مسیر	B	B	SE	T	Sig
بریدگی و طرد به روابط فرازناسویی	-0.053	-0.012	-0.010	1/1187	0/0237
خودگردانی به روابط فرازناسویی	-0.011	-0.008	-0.025	0/224	0/823
دیگر جهت‌مندی به روابط فرازناسویی	-0.083	-0.064	-0.036	1/754	0/081
گوش‌بهزندگی به روابط فرازناسویی	-0.024	-0.012	-0.021	0/569	0/570
محدوودیت‌های مختلط به روابط فرازناسویی	-0.023	-0.015	-0.027	0/569	0/570
شناسایی احساسات به روابط فرازناسویی	-0.042	-0.066	-0.012	0/641	0/522
بيان احساسات به روابط فرازناسویی	-0.175	-0.345	-0.111	3/101	0/002
درون‌نگری به روابط فرازناسویی	-0.151	-0.233	-0.092	2/536	0/012
عملکرد کلی خانواده به روابط فرازناسویی	-0.317	-0.627	-0.102	-6/167	0/001
کنترل رفتاری به روابط فرازناسویی	-0.073	-0.219	-0.122	-1/797	0/074
حل مسئله به روابط فرازناسویی	-0.292	-0.932	-0.147	-6/342	0/001
ارتباط به روابط فرازناسویی	-0.018	-0.029	-0.078	-0/372	0/711
نقش‌ها به روابط فرازناسویی	-0.283	-0.748	-0.111	-6/740	0/001
پاسخگویی عاطفی به روابط فرازناسویی	-0.027	-0.079	-0.156	-0/508	0/612
آمیزش عاطفی به روابط فرازناسویی	-0.194	-0.513	-0.146	-3/516	0/001

$R^2=0.735$, $F=32.278$, $p<0.001$

در جدول ۲ نتایج مربوط به ضرایب مسیر بین طرحواره‌های شناختی و مؤلفه‌های ناگویی هیجانی با روابط فرازناسویی و همچنین ضرایب مسیر عملکرد خانواده و مؤلفه‌های آن با روابط فرازناسویی ارائه شده است. بر اساس اطلاعات این جدول، ضرایب مسیر مربوط به رابطه بین طرحواره‌های شناختی با روابط فرازناسویی معنی‌دار نیست؛ اما ضرایب مسیر مربوط به رابطه بین مؤلفه‌های بیان احساسات (بتا = $-0/074$)، عملکرد کل خانواده (بta = $-0/627$)، حل مسئله (بta = $-0/932$) و آمیزش عاطفی (بta = $-0/513$) با روابط فرازناسویی در سطح آلفای $0/0$ معنی‌دار است و ضریب مسیر رابطه بین درون‌نگری و عمیق‌شدن (بta = $0/233$) با روابط فرازناسویی در سطح آلفای $0/05$ معنی‌دار است؛ به عبارت دیگر در این مدل، طرحواره‌های شناختی به طور مستقیم، قادر به پیش‌بینی معنی‌دار رابطه فرازناسویی نبود. از طرف دیگر، از بین ابعاد عملکرد خانواده، بهغیراز بعد ارتباط و پاسخگویی عاطفی، سایر ابعاد اثر مستقیم معنی‌داری بر روابط فرازناسویی دارند.

جدول ۳. ضرایب مسیر اثرات غیرمستقیم طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی، با میانجی‌گری عملکرد خانواده بر روابط فرازناسویی

مسیر	B	خطای معیار	حد پایین	حد بالا
بریدگی و طرد از طریق عملکرد خانواده به روابط فرازناسویی	-0.009	-0.10	-0/0104	-0/0290
خودگردانی از طریق عملکرد خانواده به روابط فرازناسویی	-0.018	-0.032	0/0848	0/0431
دیگر جهت‌مندی از طریق عملکرد خانواده به روابط فرازناسویی	-0.083	-0.033	0/1464	0/0137
گوش‌بهزندگی از طریق عملکرد خانواده به روابط فرازناسویی	-0.037	-0.112	-0/0036	0/0781

مدل ساختاری روابط فرازناشویی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با میانجی‌گری عملکرد خانواده
The Structural Model of Extramarital Relationships Based on Cognitive Schemas And Alexithymia With The Mediation ...

۰/۰۵۴۰	-۰/۰۵۸۸	۰/۰۲۹	-۰/۰۰۳	محدودیت‌های مختلف از طریق عملکرد خانواده به روابط فرازناشویی
۰/۲۱۱	۰/۵۲۴۰	۰/۰۷۹	۰/۳۶۶	شناسایی احساسات از طریق عملکرد خانواده به روابط فرازناشویی
۰/۳۵۷۳	۰/۷۴۶۳	۰/۰۹۸	۰/۵۴۷	بیان احساسات از طریق عملکرد خانواده به روابط فرازناشویی
۰/۱۹۵۸	۰/۵۷۶۴	۰/۰۹۷	۰/۳۸۶	درون‌نگری از طریق عملکرد خانواده به روابط فرازناشویی

نقش میانجی‌گری عملکرد خانواده با روش خودگردانی و استفاده از ماکروی هیز (۲۰۲۲) نسخه ۴ انجام شد. در روش خودگردانی بر اساس حدود اطمینان ۹۵ درصد و قرارگرفتن مقدار صفر در این دامنه نسبت به آزمون فرضیه اقدام می‌شود. همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد اثر مستقیم ابعاد طرحواره‌ها بر روابط فرار زناشویی معنی‌دار نبود، درصورتی که در جدول ۳ مشخص شد بعد دیگر جهتمندی از طریق عملکرد خانواده بر روابط فرازناشویی تأثیر معنی‌داری دارد؛ به عبارت دیگر، نقش میانجیگری کامل دارد؛ اما ابعاد ناگویی هیجانی در اینجا نقش میانجی‌گری جزئی ایفا می‌کنند؛ چون در مدل اثرات مستقیم هم تأثیر معنی‌دار بر روابط فرازناشویی داشته‌اند در اینجا به شکل میانجی‌گری باز نقش معنی‌داری در روابط فرازناشویی دارند؛ بنابراین بر اساس نتایج به دست آمده ضرایب مربوط به تأثیر غیرمستقیم طرحواره دیگر جهتمندی و ابعاد ناگویی هیجانی شامل شناسایی احساسات، بیان احساسات و درون‌نگری از طریق متغیر میانجی عملکرد خانواده معنی‌دار است. از این‌رو فرضیه پژوهش مبنی بر نقش واسطه‌ای عملکرد خانواده در رابطه میان طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با روابط فرازناشویی مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل پیشنهادی

SRMR	IFI	RMSEA	CFI	NFI	GFI	X2/df	شاخص‌ها
<۰/۰۸	>۰/۹	<۰/۰۸	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۹	<۳	دامنه موردن قبول
۰/۰۴۲	۰/۹۶۳	۰/۰۴۷	۰/۹۸۳	۰/۹۲۱	۹۶۷	۱/۴۱۶	مقدار مشاهده شده

جدول ۴ شاخص‌های برازش مدل را نشان می‌دهد. مدل اولیه بعد از برقراری کوواریانس میان خطاهای ابعاد بریدگی و طرد با خودگردانی و خودگردانی با دیگر جهتمندی در طرحواره‌های ناسازگار اولیه و برقراری کوواریانس میان ابعاد شناسایی احساسات با درون‌نگری و بیان احساسات و بیان احساسات با درون‌نگری هیجانی، به برازش موردنظر رسید. در مدل اصلاح شده، مقدار شاخص نسبت مجذور کای بر درجه آزادی (χ^2/df) در بین ۱ تا ۵ قرار دارد، نشان‌دهنده برازش مدل است. خطای ریشه مجذور میانگین تقریبی (RMSEA) برابر ۰/۰۴۷ و ریشه دوم میانگین مربعات باقی‌مانده (SRMR) برابر ۰/۰۴۲ است که از میزان (۰/۰۸) کوچک‌تر است و درنتیجه برازش مدل را تأیید می‌کند. شاخص‌های IFI، CFI، GFI و NFI نیز از ملاک موردنظر (۰/۰۹) بزرگ‌تر هستند. ضرایب به دست آمده حاکی از برازش مطلوب مدل است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل ساختاری روابط فرازناشویی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با میانجیگری عملکرد خانواده در شهرستان گنبدکاووس انجام شد. یافته‌ها نشان داد، اثر مستقیم هیچ‌یک از طرحواره‌های شناختی بر روابط فرازناشویی معنادار نبود؛ اما طرحواره دیگر جهتمندی با میانجیگری عملکرد خانواده بر روابط فرازناشویی اثر غیرمستقیم و معنی‌داری دارد. به‌طوری که افزایش طرحواره دیگر جهتمندی از طریق کاهش عملکرد خانواده میزان روابط فرازناشویی را افزایش می‌دهد.

نتایج حاصل از عدم ارتباط مستقیم طرحواره‌های ناسازگار اولیه با روابط فرازناشویی با نتایج یافته‌های پیشین همچون آرین فر و اعتمادی (۱۳۹۸) همسو نبوده و با نتایج پژوهش سلطانی و همکاران (۱۴۰۰) همسو بوده است. در تبیین این ناهمسوبی می‌توان به اختلاف نمونه‌های پژوهش اشاره کرد. نمونه‌های مورداستفاده در پژوهش‌های پیشین اغلب افرادی بودند که مرتکب خیانت زناشویی شده یا اینکه در معرض طلاق قرار داشتند؛ اما در پژوهش حاضر نمونه، افراد متأهلی بودند که مشکلات حاد زناشویی نداشتند و از این‌رو همگن‌تر بودند. نتایج حاصل از این پژوهش در زمینه اثر و ارتباط غیرمستقیم طرحواره دیگر جهتمندی از طریق عملکرد خانواده با روابط فرازناشویی، با نتایج پژوهش قاسمی و همکاران (۱۴۰۱)؛ سلطانی و همکاران (۱۴۰۰) همسو بوده است. در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت که

اساساً طرحواره ناسازگار اولیه دیگر جهتمندی موجب سوگیری در تفسیر رویدادها و وقایع زندگی می‌شوند. این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روانی به صورت سوءتفاهم‌ها، نگرش‌های ناکارآمد و تحریف‌شده، باورهای نادرست و غلط، هدف‌ها و چشمداشت‌های غیرواقع‌بینانه در همسران پدید می‌آیند و این سوءبرداشت‌ها بر ادراک‌ها و ارزیابی‌های بعدی (زندگی مشترک و روابط زناشویی) تأثیر می‌گذارند و باعث کاهش و افت عملکرد خانواده در زمینه‌های مختلف می‌شوند، زیرا طرحواره ناسازگار دیگر جهتمندی در مسیر زندگی تداوم و استمرار داشته و بر چگونگی رابطه فرد با خود و دیگران بهویژه شریک زندگی تأثیر دارد، از آنچاکه طرحواره‌های ناسازگار از جمله طرحواره ناسازگار دیگر جهتمندی ناکارآمد و غیرانتطباقی است؛ ناخشنودی و نارضایتی در روابط زناشویی و خانوادگی را در پی داشته (سلطانی و همکاران، ۱۴۰۰) و باعث تخریب و لطمهدن به عملکرد بهینه خانواده شده و به صورت غیرمستقیم و با تحت‌تأثیر قراردادن عملکرد خانواده زمینه را برای روابط فرازناسشویی فراهم می‌کند. درواقع می‌توان گفت همسرانی که دارای طرحواره ناسازگار دیگر جهتمندی هستند و عملکرد خانوادگی پایینی دارند، احتمال برقراری روابط فرازناسشویی در آن‌ها بیشتر است.

یافته دیگر این پژوهش نشان داد ناگویی هیجانی هم به طور مستقیم و هم غیرمستقیم بر روابط فرازناسشویی اثر معنی‌دار دارد و ابعاد شناسایی احساسات، بیان احساسات و درون‌نگری با میانجیگری عملکرد خانواده، اثر غیرمستقیم منفی و معنی‌دار بر روابط فرازناسشویی دارد. بهطوری که با افزایش این ابعاد، عملکرد خانواده کاهش‌یافته و منجر به کاهش روابط فرازناسشویی می‌گردد. یافته حاصل از ارتباط مستقیم بین ناگویی هیجانی با روابط فرازناسشویی با نتایج پژوهش‌های پیشین همچون؛ ذاکری و رضایی (۲۰۲۲)، آگسن و آگنج (۱۴۰۰) همسو بوده است. یافته حاصل از ارتباط غیرمستقیم ناگویی هیجانی بر اساس نقش میانجی عملکرد خانواده را بر روابط فرازناسشویی با نتایج پژوهش‌های پیشین همچون؛ زارع باغبیدی و اعتمادی‌فرد (۱۳۹۹) همسو بوده است. در تبیین یافته حاصل از ارتباط مستقیم بین نارسانی‌های هیجانی با روابط فرازناسشویی می‌توان چنین گفت که؛ زوجین مبتلا به ناگویی هیجانی به دلیل نارسانی در شناسایی و تنظیم هیجان‌ها، در فرایند پردازش شناختی، ادراک و ارزشیابی هیجان‌ها دچار آشفتگی و درماندگی شده، این نارسانی می‌تواند سازمان عواطف و شناخت‌های آنان را مختل و سازگاری موقفيت‌آمیز را دچار مشکل کند. درنتیجه روابط مشترک زوجین دچار تعارض، دل‌زدگی زناشویی و نقص در روابط صمیمی می‌شود؛ زیرا روابط عاشقانه و رضایت‌بخش نیاز به توانایی شناسایی احساسات و توانایی ابراز احساسات به همسر دارد که این تبیین با پژوهش وانهول و همکاران (۲۰۰۷) همخوانی دارد. همچنین ناگویی هیجانی با روابط بد، نداشتن رضایت زناشویی و رضایت جنسی و کاهش کیفیت ارتباط زناشویی، رابطه دارد که همه این عوامل، زمینه‌ساز قوی برای روابط فرازناسشویی هستند. در تبیین یافته حاصل ارتباط غیرمستقیم ناگویی هیجانی بر اساس نقش میانجی عملکرد خانواده با روابط فرازناسشویی می‌توان چنین گفت که از آنچایی که تنظیم هیجان به عنوان فرایندی که دارای ساختاری چندبعدی است، ناگویی هیجانی را می‌توان معادل دشواری در خودتنظیمی هیجانی یا ناتوانی در پردازش اطلاعات هیجانی و تنظیم هیجان دانست (لومینت و همکاران^۱، ۲۰۰۴؛ موری^۲ و همکاران ۲۰۱۹). ناگویی هیجانی، سازمان‌دهی عواطف و شناخت‌های فرد را مختل می‌کند و احتمال استفاده از مکانیزم‌های دفاعی آزاردهنده و ناکارآمد را افزایش می‌دهد. شکست در تنظیم احساسات به عنوان یکی از پیامدهای ناگویی هیجانی می‌تواند تجارب هیجانی منفی را افزایش دهد؛ بنابراین، زمانی که زوجین احساس می‌کنند کنترل کمی بر موقعیت‌های چالش‌برانگیز زندگی مشترک دارند، آن را منفی و استرس‌زا تفسیر می‌کنند (استسیوز^۳ و همکاران، ۲۰۲۲)؛ که این منجر به یک تجربه هیجانی منفی مشترک در بین زوجین می‌شود که می‌تواند منجر به ضعف عملکرد خانواده و مشکلات بین‌فردی و خانوادگی مانند یک رابطه سرد و سبک اجتنابی در ابراز احساسات و عواطف شود (هنری^۴ و همکاران، ۲۰۰۷). علاوه بر این، ناتوانی در تنظیم هیجان می‌تواند با سطوح پایین سلامت جسمی و روانی در افراد مبتلا به اختلال ناگویی خلقی هماهنگ باشد. یکی از مهم‌ترین مهارت‌هایی که در زندگی هر فردی لازم است، توانایی آگاهی از احساسات خود و ابعاد دیگران است. این توانایی به فرد کمک می‌کند تا با نقاط قوت و ضعف و سایر ویژگی‌های خود و دیگران آشنا شود و با آگاهی عمیق از خود و دیگران وارد مراحل مختلف زندگی شود (داسیلو^۵ و همکاران، ۲۰۱۷؛ ادواردز و ووبرمن^۶، ۲۰۱۷؛ لومینت و زاماریولا^۷، ۲۰۱۸؛ گورملی^۸ و همکاران،

¹ Luminet² Morie³ Estévez⁴ Henry⁵ Da Silva⁶ Edwards & Wupperman⁷ Luminet & Zamariola⁸ Gormley

مدل ساختاری روابط فرازناشویی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با میانجی‌گری عملکرد خانواده
The Structural Model of Extramarital Relationships Based on Cognitive Schemas And Alexithymia With The Mediation ...

۲۰۲۱؛ بنابراین زوجی که شناخت کمی از احساسات و عواطف خود دارد و هوش هیجانی پایینی دارد، نمی‌تواند احساسات و خواسته‌های خود را در زندگی مشترک و خانوادگی به درستی بیان کند و قادر به شناسایی هیجانات، عواطف و رفع نیازهای عاطفی همسرش نیست. این امر باعث آسیب به عملکرد خانواده و عدم تعامل مناسب زوجین با یکدیگر می‌شود و با توجه به ضعف در عملکرد خانواده و عدم وجود تعاملات سازنده و مفید بین زوجین، زمینه برای برقراری روابط فرازناشویی فراهم می‌شود.

با توجه به یافته‌ها و نتایج پژوهش حاضر می‌توان گفت که طرحواره ناسازگار اولیه دیگر جهتمندی و ناگویی هیجانی در شکل‌گیری انتظارات و باورهای افراد درباره روابط زناشویی و عملکرد خانوادگی نقش مهمی را ایفا می‌کنند و از این طریق زمینه را برای روابط فرازناشویی آماده می‌کنند، بنابراین به نظر می‌رسد جهت ارتقا و بهبود بهداشت روانی و بهزیستی روان‌شناختی زوجین، باید توجه خاصی به خانواده که نخستین منبع شکل‌گیری شخصیت و باورهای افراد درباره خود، دیگران و دنیا است، مبذول داشت. بهطورکلی نتایج این مطالعه حاکی از آن است که طرحواره ناسازگار اولیه دیگر جهتمندی و ناگویی هیجانی؛ دشواری در شناسایی احساسات، دشواری در بیان احساسات و درون‌نگری از طریق کاهش عملکرد خانواده بر روابط فرازناشویی زوجین تأثیرگذار هستند و به نظر می‌رسد با بهبود عملکرد خانواده و با تأکید بر حل مسئله، ارتباط و تعامل متقابل، احساسات و هیجانات مثبت، آمیزش عاطفی و پرورش و حمایت از رشد مهارت‌های زندگی و حفظ و اداره سیستم خانواده می‌توان به مداخلات و رویکردهای درمانی سودمند در بهبود روابط زوجین دارای طرحواره ناسازگار اولیه دیگر جهتمندی و ناگویی هیجانی، استحکام و انسجام بخشیده و آن‌ها را در جهت داشتن روابط بهتر و رضایت‌بخش یاری رساند. همچون سایر پژوهش‌ها، مطالعه حاضر نیز با محدودیت‌هایی همراه بود که می‌توان به اجتماع پسند بودن پاسخ افراد شرکت‌کننده بخصوص در پرسشنامه روابط فرازناشویی اشاره کرد. استفاده از نمونه‌گیری در دسترس، از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر بود. علاوه بر این، از آنجاکه برای برآش مدل و نقش میانجی‌گری و واسطه‌ای حجم نمونه باستی نسبتاً بالا باشد احتمال معناداری ضرایب ضعیف در مدل برآش یافته وجود دارد که باید جانب احتیاط را در تفسیر نتایج لحاظ کرد. به پژوهشگران و محققان پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی این پژوهش در سایر شهرها و جوامعی که دارای فرهنگ‌های متفاوتی هستند و دیگر گروه‌ها نیز اجرا گردد.

منابع

- احمدی، س.، مارپور، ع. ر.، و محمودی، آ. (۱۳۹۹). اثربخشی طرحواره درمانی بر طرحواره‌های ناسازگار اولیه، افزایش کیفیت زندگی و رضایت زناشویی در زوجین متقاضی طلاق در شهر شیراز: مجله روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۴۱(۱۱)، ۵۳-۷۰.
- <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22285516.1399.11.41.4.8>
- آرین‌فر، ن.، و اعتمادی، ع. (۱۳۹۸). مقایسه اثربخشی زوج درمانی بکپارچنگ و هیجان‌مدار بر صمیمیت زناشویی زوجین آسیب‌دیده از خیانت همسر. فصلنامه پژوهش‌های مشاوره، ۱۵(۵۹)، ۷-۱۷.
- <http://irancounseling.ir/journal/article-1-32-fa.html>
- آکسته، ا.، و آکنج، ن. (۱۴۰۰). پیش‌بینی گرایش به روابط فرازناشویی بر اساس ناگویی خلقی، تمایزیافتگی و صمیمیت جنسی در زنان فرهنگی. فصلنامه روان‌شناسی زن، ۳(۲)، ۴۱-۵۵.
- <http://dorl.net/dor/20.1001.1.2783333.1400.2.3.4.4>
- باقری، ن.، البهشتی، غ. (۱۳۹۹). بررسی نقش سرخورده‌گی زناشویی در نگرش به روابط فرازناشویی با نقش تعدیلی هوش هیجانی، رویش روان‌شناسی، ۴۹(۵۴)، ۹-۱۳۶.
- <http://frooyesh.ir/article-1-2207-fa.html>
- بشارت، م. ع. (۱۳۸۸). ناگویی هیجانی و مشکلات بین شخصی، مطالعات تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی، ۱۰(۱)، ۹۵-۱۲۹.
- https://tpccp.um.ac.ir/article_27413.html
- پیاده امرغان، م.، بلیاد، م. ر.، زیان باقری، م.، هواسی سومار، ن.، رنجبری پور، ط. (۱۴۰۱). پیش‌بینی راهبردهای مقابله با استرس بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه و هوش معنوی در مادران دانش‌آموzan کم‌توان ذهنی. رویش روان‌شناسی، ۱۱(۱۲)، ۱۵۲-۱۴۱.
- <http://frooyesh.ir/article-1-4058-fa.html>
- دست‌افشان، ا.، حیدریه، ز.، دهقان، ع.، و فرهادی شوربلاғی، ا. (۱۳۹۸). پیش‌بینی میل خیانت به همسر بر پایه صمیمیت با همسر، طرحواره‌های ناسازگار اولیه و باورهای دینی در زنان متأهل شهرستان یزد. چهارمین کنفرانس بین‌المللی دستاوردهای نوین پژوهشی در علوم اجتماعی، علوم تربیتی و روان‌شناسی، اصفهان.
- <https://civilica.com/doc/928482/>
- زارع باغبیدی، م.، و اعتمادی‌فرد، ا. (۱۳۹۹). تعیین نقش واسطه‌ای مهارت ارتباطی در رابطه بین ناگویی هیجانی و دل‌زدگی زناشویی زوجین متقاضی طلاق. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۳۸، ۱۳۵-۱۵۰.
- <https://doi.org/10.22034/spr.2020.114700>

- سلطانی، س.، خادمی، ع.، بخشی پور، ع.، و علیوندی وفا، م. (۱۴۰۰). مدل‌یابی علی آسیب‌پذیری روابط فرازناشویی بر اساس طرحواره‌های هیجانی با میانجی‌گری عملکرد جنسی. *زن و مطالعات خانواده*، ۱۴، ۵۲(۱۴)، ۱۲۵-۱۵۶.
- <https://doi.org/10.30495/jwsf.2020.1912668.1510>
- سیدعلی تبار، س.، محمدعلی پور، ز.، حبیبی، ف.، سروستانی، ع.، و جوان بخت، ع. ر. (۱۳۹۴). بررسی روابی و پایایی مقیاس نگرش به روابط فرازناشویی، *فصلنامه پژوهنده*، ۲۰(۶)، ۳۴۹-۳۴۲.
- <http://pajooohande.sbu.ac.ir/article-1-2100-fa.html>
- شاهمرادی، ذ.، خالقی‌پور، ش.، و مسجدی، م. (۱۳۹۷). مقایسه اثرخشی طرحواره درمانی و شناخت درمانی مبتنی بر ذهن‌آگاهی بر طرحواره‌های ناسازگار و سلامت عمومی بیماران مبتلا به ویتیلیگو. *نشریه مدیریت ارتقای سلامت*، ۷(۶)، ۹۴-۱۰۷.
- <http://jhpm.ir/article-1-835-fa.html>
- شاهمرادی، ش.، پورابراهیم، ت.، و حبی، م. ب. (۱۴۰۰). تحلیل معادلات ساختاری ناگویی هیجانی بر اساس جو عاطفی خانواده و سیکهای دل‌بستگی با میانجیگری تمایزیافتگی و تصویر بدنب افراد متأهل. *تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۹(۳)، ۴۳۹-۴۵۳.
- <https://sid.ir/paper/1018744/fa>
- شهرابی، ن.، و فکری، ک. (۱۳۹۹). مقایسه صمیمیت، کیفیت زندگی و گرایش به خیانت در زنان شاغل و خانه‌دار. *فصلنامه روان‌شناسی زن*، ۱(۲).
- <https://civilica.com/doc/1328798>
- صیادی، ع. (۱۳۸۳). بررسی اثرات متقابل کارایی خانواده در بروز مشکلات روانی نوجوانان از نظر دختران و پسران پایه سوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۱۰-۱۱. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره*. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- علی‌تبار، م.، قنبری، س.، علی‌زاده، م.، حبیبی، م. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین روابط جنسی پیش از ازدواج با نگرش به روابط فرازناشویی، *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۰(۳۸)، ۲۵۵-۲۶۷.
- قاسمی، ث.، شریفی، ک. (۱۳۹۶). بررسی مقایسه طرحواره‌های ناسازگار اولیه، هوش هیجانی و سازگاری اجتماعی نوجوانان دارای گرایش به رفتارهای پرخطر و نوجوانان عادی، *رویش روان‌شناسی*، ۶(۴)، ۴۵-۷۲.
- <http://frooyesh.ir/article-1-372-fa.html>
- قاسمی، ک.، الهی، ط.، و یوسفی افراشته، م. (۱۴۰۱). نقش طرحواره‌های ناسازگار اولیه (محرومیت هیجانی، رهاسدگی/بی‌ثانی و بی‌اعتمادی) بدرفتاری در تعهد زناشویی با واسطه‌گری نقش‌های جنسیتی. *پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره*، ۱۲(۱)، ۲۱-۶.
- <http://doi.10.22067/tppcc.2022.75842.1266>
- کلانتر، م. (۱۳۹۷). مدل‌یابی معادلات ساختاری رابطه چشم‌انداز زمان و رضایت از زندگی با میانجی‌گری ویژگی‌های شخصیتی. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی بالینی* دانشکده علوم انسانی گروه روان‌شناسی. دانشگاه شاهد.
- محمدی، م.، عامری، م.، فرهادی، ق. (۱۴۰۱). رابطه بین تغییر رفتار جنسی، عملکرد خانواده و صمیمیت زناشویی در بزرگسالان متأهل ۲۰ تا ۵۰ ساله حین همه‌گیری کووید-۱۹، *رویش روان‌شناسی*، ۱۱(۷۲)، ۱۲۵-۱۴۰.
- <http://frooyesh.ir/article-1-3385-fa.html>
- ملک‌زاده، م.، علیجانی، ح.، شکوهی‌فر، س.، ایلانی، ز.، و ملک‌زاده، ف. ر. (۱۳۹۸). روان‌شناسی خانواده. تهران: انتشارات صالحیان.
- مهردی‌زاده، ف.، و دره کردی، ع. (۱۳۹۹). رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه و نگرش به روابط فرازناشویی با میانجی‌گری ابعاد ذهن‌آگاهی بهمنظور ارائه مدل. *فصلنامه علمی پژوهشی علوم روان‌شناسی*، ۱۹(۸۷)، ۳۸۹-۳۸۳.
- <http://psychologicalscience.ir/article-1-583-fa.html>
- میرز، ل. ا. گامست، گ.، و گلرینو، ا. ج. (۲۰۰۶). پژوهش چندمتغیری کاربردی (طرح و تفسیر). ترجمه حسن پاشا شریفی، ولی‌الله فرزاد، سیمین دخت رضاخانی، حمیدرضا حسن‌آبادی، بلال ایزانلو، مجتبی حبیبی. (۱۳۹۵). تهران: انتشارات رشد.
- یوسفی، ن. (۱۳۹۱). بررسی ساختهای روان‌سنجی مقیاس‌های شیوه‌سنجهای خانوادگی مک‌مستر (FAD). *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، شماره ۷، سال سوم، بهار ۹۱، صص ۸۵-۱۱۴.
- <http://ensani.ir/file/download/article/20131104151202-9880-46.pdf>
- یوسفی، ن.، فارسانی، ک.، شکیبا، ع.، همتی، س.، نبوی حصار، ج. (۱۳۹۲). اعتباریابی پرسش‌نامه تمایل جنسی هالبرت (HISD)، *نشریه علمی روان‌شناسی بالینی و شخصیت*، ۱۱(۲۱)، ۱۰۷-۱۱۸.
- https://cpap.shahed.ac.ir/article_2696.html
- یوسفی، ن.، منیرپور، ن. (۱۴۰۰). پیش‌بینی نشانگان وسوسه بر اساس ناگویی هیجانی و باورهای غیرمنطقی در افراد مبتلا به اختلال وسوسی - جبری، *رویش روان‌شناسی*، ۱۰(۱۲)، ۱۵۹-۱۶۸.
- AjeliLahiji, L., & Besharat, M. A. (2019). The role of personality traits in predicting family functioning and quality of life among nurses, Shiraz, Iran 2017-2018. *Journal of Occupational Health and Epidemiology*, 8(2), 81-87.
<http://dx.doi.org/10.29252/johe.8.2.81>
- Bach, B., Lockwood, G., & Young, J. E. (2018). A new look at the schema therapy model: organization and role of early maladaptive schemas. *Cognitive behaviour therapy*, 47(4), 328-349. <https://doi.org/10.1080/16506073.2017.141056>
- Bär, A., Bär, H. E., Rijkeboer, M. M., & Lobbestael, J. (2023). Early Maladaptive Schemas and Schema Modes in clinical disorders: A systematic review. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*.
<https://doi.org/10.1111/papt.12465>
- Belsey, M. A. (2005). *AIDS and the family: Policy options for a crisis in family capital*. United Nations Publications.
<https://desapublications.un.org/publications/aids-and-family-policy-options-crisis-family-capital>

مدل ساختاری روابط فرازنشویی بر اساس طرحواره‌های شناختی و ناگویی هیجانی با میانجی‌گری عملکرد خانواده
The Structural Model of Extramarital Relationships Based on Cognitive Schemas And Alexithymia With The Mediation ...

- Bruysters, N. Y. F., & Pilkington, P. D. (2023). Overprotective parenting experiences and early maladaptive schemas in adolescence and adulthood: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 30(1), 10-23. <https://doi.org/10.1002/cpp.2776>
- Da Silva, A. N., Vasco, A. B., & Watson, J. C. (2017). Alexithymia and emotional processing: A mediation model. *Journal of Clinical Psychology*, 73(9), 1196–1205. <https://doi.org/10.1002/jclp.22422>
- Edwards, E. R., & Wupperman, P. (2017). Emotion regulation mediates effects of alexithymia and emotion differentiation on impulsive aggressive behavior. *Deviant Behavior*, 38(10), 1160-1171. <https://doi.org/10.1080/01639625.2016.1241066>
- Estévez, A., Jauregui, P., Macía, L., & Martín-Pérez, C. (2022). Alexithymia and emotion regulation strategies in adolescent gamblers with and without at-risk profiles. *Journal of Gambling Studies*, 38(1), 15–29. <https://doi.org/10.1007/s10899-021-10057-8>
- Gormley, E., Ryan, C., & McCusker, C. (2021). Alexithymia is associated with emotion dysregulation in young people with autism spectrum disorder. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 34, 171–186. <https://doi.org/10.1007/s10882-021-09795-9>
- Henry, J. D., Green, M. J., de Lucia, A., Restuccia, C., McDonald, S., & O'Donnell, M. (2007). Emotion dysregulation in schizophrenia: Reduced amplification of emotional expression is associated with emotional blunting. *Schizophrenia Research*, 95(1-3), 197-204. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2007.06.002>
- Luminet, O., & Zamariola, G. (2018). *Emotion knowledge and emotion regulation in alexithymia from part II - Emotion and cognitive processing*. In O. l., Luminet, R. M. Michael Bagby, & G. J. Taylor (Eds.), *Alexithymia advances in research, theory, and clinical practice* (pp. 49-77). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108241595.006>
- Luminet, O., Rime, B., Bagby, R. M., & Tayler, G. (2004). A multimodal investigation of emotional responding in alexithymia. *Cognition and Emotion*, 18(5), 741-766. <https://doi.org/10.1080/02699930341000275>
- Markson, L., Lamb, M. E., & Lösel, F. (2016). The impact of contextual family risks on prisoners' children's behavioral outcomes and the potential protective role of family functioning moderators. *European Journal of Developmental Psychology*, 13(3), 325-340. <https://doi.org/10.1080/17405629.2015.1050374>
- Morie, K. P., Jackson, S., Zhai, Z. W., Potenza, M. N., & Dritschel, B. (2019). Mood disorders in high-functioning Autism: The importance of alexithymia and emotional regulation. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 49(7), 2935-2945. <https://doi.org/10.1007/s10803-019-04020-1>
- Pilkington, P. D., Spicer, L., & Wilson, M. (2022). Schema therapists' perceptions of the influence of their early maladaptive schemas on therapy. *Psychotherapy Research*, 1 -14. <https://doi.org/10.1080/10503307.2022.2038804>
- Preece, D. A., Mehta, A., Petrova, K., Sikka, P., Bjureberg, J., Becerra, R., & Gross, J. J. (2023). Alexithymia and emotion regulation. *Journal of Affective Disorders*, 324, 232-238. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.12.065>
- Selman D, Garcia JR, Tsapelas I (2019). Motivations for extradyadic infidelity revisited. *The Journal of Sex Research*. Mar 24; 56(3): 273-286. <https://doi.org/10.1080/00224499.2017.1393494>
- Staniszak, K., & Popeil, A. (2018). Development and validation of the Polish experimental short version of the young schema Questionnaire (YSQ-ES-PL) for the assessment of early maladaptive Schemas, 20(2), pp. 401-427. <http://dx.doi.org/10.18290/rpsych.2017.20.2-5en>
- Tye-Murray, N. (2019). *Foundations of aural rehabilitation: Children, adults, and their family members*. Plural Publishing. <https://www.pluralpublishing.com/publications>
- Vanheule, S., Desmet, M., Meganck, R., & Bogaerts, S. (2007). Alexithymia and interpersonal problems. *Journal of clinical psychology*, 63(1), 109-117. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17016830/>
- Whately, M. A. (2008). Attitudes toward infidelity scale. *J Soc Psychol*, 133:547–51.
- Wróblewska-Skrzek, J. (2021). Infidelity in relation to sex and gender: The perspective of sociobiology versus the perspective of sociology of emotions. *Sexuality & Culture*, 25(5), 1885-1894. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09845-6>
- Zakeri F, Rezaei M. (2022). The Role of Alexithymia and Dysfunctional Reactions in Predicting Marital Intimacy. *PCP*; 10 (4), 329-342. <http://dx.doi.org/10.32598/jpcp.10.4.850.1> <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17016830/>